

THE MOST COMMON TYPES OF LAPSUS CALAMIS IN GRAPHOSTYLISTICS OF MODERN COMPUTER-MEDIATED COMMUNICATION (STUDY BASED ON EXAMPLES ON THE SOCIAL NETWORK “FACEBOOK”)

Mariyan Petrov

Translator, Sofia, Bulgaria

Abstract: *The report examines the most common orthographic and punctuation lapsus calamis in graphostylistics of modern computer-mediated communication. The examples are from the social network "Facebook" and the emphasis is on the incorrect use of the glide "ŷ" in the inflection of nouns in the plural tantum and the incorrect use of commas at the end of subordinate clause.*

Keywords: *Lapsus Calami; Graphostylistics; Computer-Mediated Communication; Glide; Commas at the End of Subordinate Clause*

НАЙ-ЧЕСТО СРЕЩАНИТЕ ВИДОВЕ ЛАПСУСИ КАЛАМИ В ГРАФОСТИЛИСТИКАТА НА СЪВРЕМЕННАТА КОМПЮТЪРНО ОПОСРЕДСТВАНАТА КОМУНИКАЦИЯ (ИЗСЛЕДВАНЕ НА БАЗАТА НА ПРИМЕРИ В СОЦИАЛНАТА МРЕЖА „ФЕЙСБУК“)

Мариян Петров

Преводач, София, България

Резюме: *Докладът разглежда най-често срещаните ортографски и пунктуационни лапсуси калами в графостилистиката на съвременната компютърно опосредствана комуникация. Примерите са от социалната мрежа „Фейсбук“ и акцентът е върху неправилното използване на глайда „ŷ“ във флексията при субстантиви в плуралия тантум и неправилното използване на затварящата запетая.*

Ключови думи: *лапсус калами; графостилистика; компютърно опосредствана комуникация; глайд; затваряща запетая*

Въведение

Благодарение на различните видове социални мрежи, комуникационни и епистоларни платформи и на приложенията към тях – електронни пощи, есемеси, Skype, Viber, WhatsApp, Messenger, Facebook (вече Meta Platforms), Instagram,

компютърно опосредстваната комуникация навлиза с все по-бързи темпове в социума. Все повече представители на последния се изявяват като адресанти в интернет пространството. Това, от своя страна, води до все по-честото изпъкване на определени лапсуси калами в графостилистичното оформление. Тези ортографски и пунктуационни лапсуси, естествено, не се дължат на особеностите на виртуалната среда, освен ако не са следствие от вербално рекордиране, което все повече от споменатите комуникационни платформи и мрежи предоставят. Трудно е да се определи кога един лапсус калами се допуска при графостилистично оформление и кога при вербално рекордиране, но честите оплаквания на потребителите на социалните мрежи от намесата на вградените в интернет и в устройствата, чрез които се ползва той, редакторски програми, дават основание да се предположи, че все още е „на мода“ първото, а именно – графостилистичното оформление.

От само себе си се разбира, че компютърно опосредстваната комуникация не прави изключение от средата, в която се развива, и при нея се срещат всичките видове лапсуси калами, които се срещат и при обичайното използване на графостилистични средства: правописни, граматични, лексикални и пунктуационни грешки. И допускането им се разглежда в редица научни трудове в интернет пространството и научната литература. По тях спорят редица филолози и стотици, а може би и хиляди любители. И се изказват най-различни твърдения относно честотността на допускането на едни или други видове лапсуси калами.

Ние обаче ще се спрем по-подробно само на два вида лапсуси калами, като едни от най-често срещаните в социалните мрежи и по-специално – във „Фейсбук“, напълно съзнателно пропускайки нарушаването на нормата за употребата на пълен артикъл при субстантиви от мъжки род, изразен чрез аглутинативните морфемии **-ът**, **-ят** (Nitsolova, 2019: р. 128), защото по темата е писано много, а освен това тя е на практика безкрайна и заслужава място най-малко в отделна научна статия. Изследването на графостилистичното оформление на двата вида лапсуси калами ще бъде проведено върху два вида материали, които условно могат да бъдат наречени „непроменливи“ и „променливи“, като под „непроменлив“ материал ще разбираме текст, който е визуализиран върху някакво изображение, било то и едноцветно, а под „променлив“ – обикновен постинг или коментар.

Ненормативна замяна на графемата *и* с глайда *й* и обратно

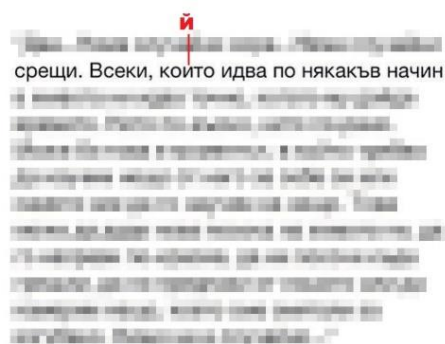
Тази замяна се среща в най-различни варианти и при най-различни части на речта и изречението. Ще се спрем само на някои от тях, като отново направим уговорката, че темата е обширна и за всеки вид лапсуси калами могат да се напишат най-малкото отделни статии, че и цели монографии.

Ненормативна замяна на графемата *и* с глайда *й* и обратно при прономинативите

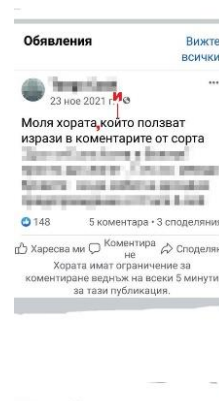
Такива лапсуси калами могат да бъдат допуснати при всички прономинативи, при които се среща глайдът *й*, но поради невъзможността те да бъдат разгледани всичките в една научна статия, ние ще онагледим само един случай, а именно ненормативната замяна при номинативните форми на **персоналните релативни прономинативи** в дихотомията „маскулинна форма в сингулария тантум – форма в плуралия тантум“, като посоката в единия случай е от глайда *й* към графемата *и*, а във втория – от графемата *и* към глайда *й*: [Табл. 1; Фиг. 1, 2]

Правилно	Регистрирано
Всеки, който идва по някакъв начин...	Всеки, които идва по някакъв начин...
Моля хората, който ползват изрази в коментарите от сорта...	Моля хората, който ползват изрази в коментарите от сорта...

Таблица 1. Ненормативна замяна при персонални релативни прономинативи

"Приказки за живота на големите" -

Фигура 1. Ненормативна замяна *й* → *и*

Фигура 2. Ненормативна замяна *и* → *й*

Нека се опитаме да си изясним причините за този лапсус калами.

Първата, съвсем естествена и може би най-разпространена, за съжаление, причина е недоброто познаване на правилата на родната граматика. Като неин подвариант може да се приеме навикът за писане на така наречената „маймуница“ (Grozeva, 2017: р. 206), наричана още „методица“ (Kirova, 2001), „методиевица“ (Vagalinska, 2004), „шльокавица“ и др. При използването на тази графостилистична система неспециалистите често транслитерират кирилския глайд *й* като латинската графема *i*, а не както е прието официално, като латинската графема *y*. Както е в следния пример с графостилистично изписване на латиница на маскулинната номинативна форма на **персоналните индефинитивни прономинативи**: *njkoj* (**някой**): [Фиг. 3]

Фигура 3. Графостилистично изписване на латиница на някой

Като друга причина може да се посочи условно нареченият „клавиатурен лапсус“. Клавиатурен лапсус имаме тогава, когато поради някаква причина, най-често близкото разположение между тях, бива задействан случайно един вместо друг клавиш на компютърната клавиатура. В случая, когато не се ползва БДС, а фонетичното разположение на кирилските графемите върху клавиатурата, графемата **и** и глайдът **й** са разположени върху клавиши, намиращи се непосредствено един до друг. [Фиг. 4]

Фигура 4. Фонетична клавиатура

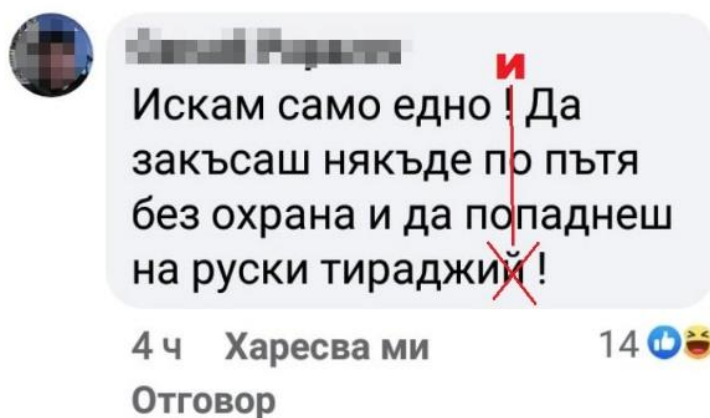
Ненормативна замяна на графемата **и** с глайда **й** във флексите на плуралия тантум на субстантивите

Тези лапсуси калами се срещат при маскулинни субстантиви, които в сингулария тантум имат флексия **-я** или **-й**, и фемининни субстантиви, които в сингулария тантум имат флексия **-я**, и които в плуралия тантум получават флексия **-и**, която погрешно се изписва като **-й**. [Табл. 2, Фиг. 5, 6, 7]

Правилно	Регистрирано
Да закъсаш някъде по пътя без охрана и да попаднеш на руски тираджии.	Да закъсаш някъде по пътя без охрана и да попаднеш на руски тираджий.

Правилно	Регистрирано
Здравейте, от утре във всички обекти на „[...]“ ще бъдат поставени кутии за [...].	Здравейте ,от утре във всички обекти на „[...]“ ще бъдат поставени кутий за [...].
Има вероятност да е била забравена в трамвай 4 или 7 на ул. „Козлодуй“ около 20 часа на 29.03. или на спирката на трамвайте на „Св. Неделя“.	Има вероятност да е била забравена в трамвай 4 или 7 на ул. Козлодуй около 20 часа 29.03. или на спирката на трамвайте на св. Неделя.

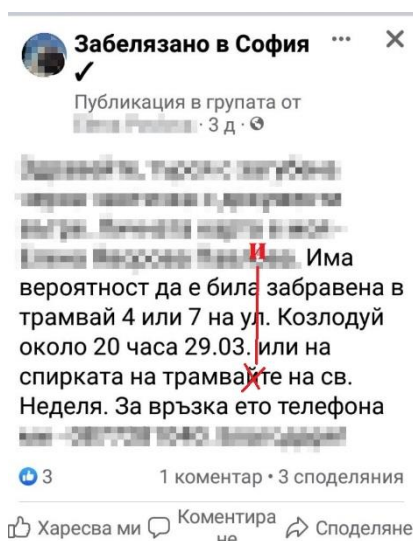
Таблица 2. Ненормативна замяна на графемата *и* с глайда *й* при плуралия тантум на субстантиви

Фигура 5. Ненормативна замяна *и* → *й*

Фигура 6. Ненормативна замяна *и* → *й*

Фигура 7. Ненормативна замяна *и* → *й*

И тук най-очевидните причини за този лапсус калами са две и са същите, както при ненормативните замени при прономативите, а именно: недостатъчното познаване на родната граматика и клавиатурни лапсуси, но в случая при първата причина не може да бъде използвано извинението за графостилистичното

оформление чрез маймуницата, защото едва ли някой пише например *kutiy*, употребявайки игрек (*y*) за флексия.

Липса на затваряща запетая при подчинените изречения

Най-често неспазваните правила в любителската графостилистика са пунктуационните. Най-голяма „заслуга“ за това има запетаята. Това се дължи на многобройните и понякога доста различни помежду им употреби на този препинателен знак. Обикновеният потребител на езика, а и не само, твърде често се колебае в необходимостта/излишността на запетаята на определено място в текста. За това спомагат и на практика доста усложнените правила за използването на запетаята. За обикновения носител на езика звучат доста объркващо дори такива прости правила като: „Пише се запетая пред съюзите **и** и **или**, когато след първата еднородна част следва обособена част“ (Murdarov et al., 2012: p. 75), подкрепено със следния пример: „*Към уведомлението се прилагат документи, удостоверяващи промяната, и документ за платена такса за вписване на настъпили промени*“ (Murdarov et al., 2012: p. 75). Естествено е душата на повърхностно школки запознатия с граматичните правила среднотатически носител на езика да се бунтува срещу запетаята пред съюза **и**, защото някъде в подсъзнанието му се е запазило правилото: „Не се отделят със запетая две еднородни части, които са непосредствено свързани със съюзите **и** и **или**“ (Murdarov et al., 2012: p. 75), но в доста по-съкратения вариант, гласящ, че „пред съюза и не се пише запетая“. Запомните повече от граматичните правила, изучавани в училище, пък се възмуцват от правилото: „Не се отделят със запетая две прости изречения, ако второто е въведено с относително местоимение и пояснява сказуемото от първото просто изречение“ (Murdarov et al., 2012: p. 83), представени с примери като: „*И стана каквото стана! Посочете който искате човек тук! Взех каквото ми попадна пред очите в първия миг!*“

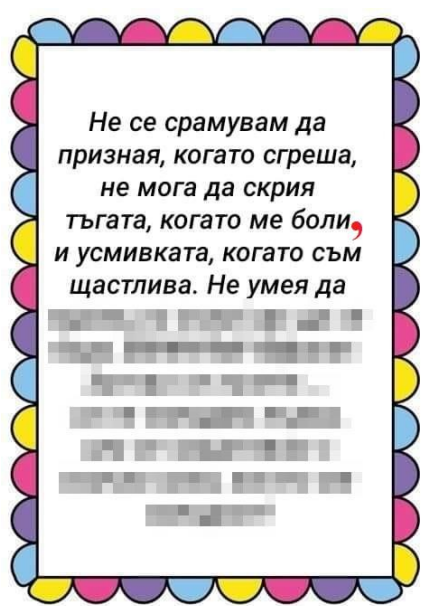
Едно от най-проблемните правила и за доста по-запознатите с граматиката обаче е следното: „Не се отделят със запетая две прости изречения, ако пред съюза или съюзната дума, въвеждащи второто изречение, стои отрицателната частица **не** или уточняваща дума или израз (*даже, дори, дълго, едва, единствено, именно, много, малко, особено, поне, само, тъкмо, чак, твърде дълго, твърде скоро* и под.)“ (Murdarov et al., 2012: p. 83). Нека разгледаме следния пример: „*Влязох в час **тъкмо когато** учителят започваше новия урок*“. Съгласно разглежданото правило, поради наличието на уточняващата дума **тъкмо** пред съюза **когато** не трябва да има запетая. Ако обаче разместим тези две части на сложното съставно изречение, а именно: „*Влязох в час, **когато** учителят **тъкмо** започваше новия урок*“, пред съюза **когато** се пише запетая въпреки наличието и на двата алолекса: **тъкмо** и **когато**, защото той (съюзът) въвежда подчинено адюнктно изречение за време. Объркващо е, нали?

Целта на нашето изследване обаче не е изследването на граматичните правила, описани в „Официален правописен речник на българския език“, а

разглеждане на честата липса в графостилистичните оформлениа в социалните мрежи на затварящата запетая при подчинените изречения. Ето няколко примера: [Табл. 3, Фиг. 8, 9, 10, 11]

Правилно	Регистрирано
Не се срамувам да призная, когато сгреша, не мога да скрия тъгата, когато ме боли, и усмивката, когато съм щастлива.	Не се срамувам да призная, когато сгреша, не мога да скрия тъгата, когато ме боли и усмивката, когато съм щастлива.
Хората, които обичат самотата, са тези, които скъпо са платили за нечия компания!	Хората, които обичат самотата са тези, които скъпо са платили за нечия компания!
Ако една жена не е твоята лудост, тя не е и твоето щастие...	Ако една жена не е твоята лудост тя не е и твоето щастие...
А когато пращам някого на майната му, е от сърце и душа!	А когато пращам някого на майната му е от сърце и душа!

Таблица 3. Липса на затваряща запетая

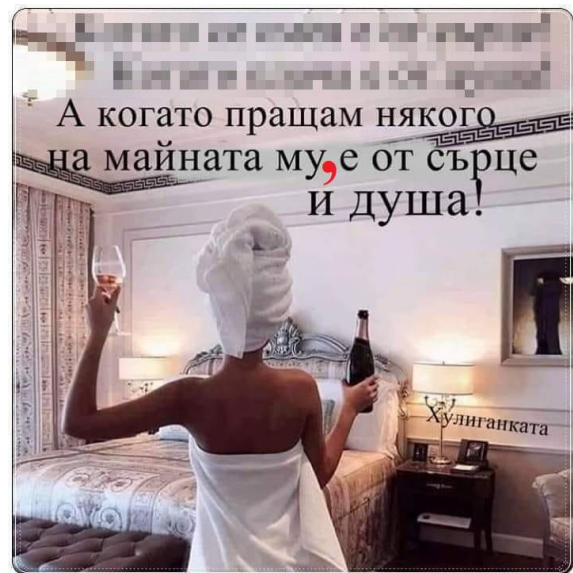
Фигура 8. Липса на затваряща запетая при епентезно подчинено адюнктно изречение за време

Фигура 9. Липса на затваряща запетая при епентезно подчинено атрибутивно изречение

Фигура 10. Липса на затваряща запетая при предпоставено подчинено адюнктно изречение за условие

Фигура 11. Липса на затваряща запетая при предпоставено подчинено адюнктно изречение за време

Както се вижда от примерите, допускането на този лапсус калами не зависи от вида на подчиненото изречение, нито от препозиционността му или от епентезността му. Той може да е следствие от небрежност, negliжиране при графостилистичното оформление, а също така и следствие от недостатъчното познаване на граматичните правила.

Заклучение

От представените примери, като въобще не можем да имаме претенции за изчерпателност поради обширността на темата и ограничението, наложено от вида научни трудове, към които спада настоящият, е видно, че разгледаните лапсуси калами са следствие на:

1. Недостатъчно/недобро познаване на граматичните правила на родния език.
2. Небрежно/ negliжирано графостилистично оформление.
3. Клавиатурни лапсуси – случайно задействане на съседен клавиш при използването на фонетична клавиатура.
4. Рекордиране – използване на възможностите, предоставени от интернет и устройствата, чрез които се ползва той, за вербално изписване на текст чрез диктуване.

Независимо от причините за допускането на тези лапсуси калами за честото им избягване могат да се предложат следните решения:

1. Макар че съгласно съвременната социолингвистика лингвистите вече не налагат узуса в езика, а само кодифицират настъпващите промени, то при описването на граматичните правила в нормативните пособия би могло да се потърси опростяването на някои от тях, например при пунктуационните, и по-специално – при изписването на запетаята.

2. Като добра педагогическа практика може да се въведе (не задължително, разбира се, и с уговорката, че вече се прави от някои) преподавателите по български език да сформират групи за комуникация със своите ученици в социалните мрежи, където ще се запознават на практика с допусканията от тях лапсуси калами при неформалното общуване, за да могат да обърнат повече внимание върху недопускането на тези грешки, докато преподават учебния материал. С това, разбира се, ще се търси не незабавен, а перспективен ефект.

Научна литература // References

- Grozeva, M. (2017).** Internet language revisited (in Bulgarian), "Proclamation", V. Tarnovo, Bulgaria, 2017, book. 2, pp. 202-209 // [Мария Грозева (2017) Отново за езика в интернет. – „Проглас“, В. Търново, България, 2017, кн. 2, с. 202-209]
- Kirova, L. (2001).** Digraphia in practice of Bulgarian internet users (in Bulgarian), Electronic magazine LiterNet, 2001, № 7 (20), from <https://litenet.bg/publish3/lkirova/digraphia.htm>, (last visited on 14.03.2020). // [Людмила Кирова (2001) Диграфията в писмената практика на българските потребители на интернет, Електронно списание LiterNet, 2001, № 7 (20).]
- Murdarov, V. et al. (2012).** Official Dictionary of Standard Bulgarian (in Bulgarian), ISBN: 978-954-01-2701-9, Publisher: „Prosveta“, Sofia, Bulgaria, 2012. // [Владко Мурдаров и кол. (2012) Официален правописен речник на българския език, (ISBN: 978-954-01-2701-9), „Просвета“, София, България, 2012].
- Nitsolova, R. (2019).** Determination through articles in Bulgarian and its functions, Bulgarian language readies (in Bulgarian), Materials from the International Conference on the Occasion of the 130th Anniversary of Sofia University "St. Kliment Ohridski", 19-20 November 2018, ISBN: 978-619-7433-31-9, Publisher: Faculty of Slavic Philology, Sofia University „St. Kliment Ohridski“, Sofia, Bulgaria, 2019, pp. 127-134 // [Руселина Ницолова (2019) Функциите на Детерминацията с артикли в българския език, Материали от Международната конференция „Българистични езиковедски четения“, 19-20 ноември 2018 г. (ISBN: 978-619-7433-31-9), Факултет по славянски филологии, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, София, България, 2015, стр. 127-134]
- Vagalinska, I.; M. Caneva. (2004).** Practical alphabet (in Bulgarian), Publisher: „Тема“, Sofia, Bulgaria, 2004, no. 41 (157), from <https://blog.veni.com/?p=4376>, (last visited on 13.10.2020). / [Ирина Вагалинска, Мая Цанева. (2004) Практична азбука, „Тема“, София, България 2004, бр. 41 (157)]

Мариян Петров

Преводач, София, България

aspabg@abv.bg

AUTHOR'S DATA WERE PUBLISHED ACCORDING GDPR RULES AND PUBLICATION ETHICS OF THE JOURNAL (<http://www.math.bas.bg/vt/kin/>)

Received: *18 October 2022*

Accepted: *22 November 2022*

Published: *26 December 2022*

DOI: <https://doi.org/10.55630/KINJ.2022.080209>

KIN Journal, 2022, Volume 08, Issue 2

Science Series Cultural and Historical Heritage: Preservation, Presentation, Digitalization

Научна поредица Културно-историческо наследство: опазване, представяне, дигитализация

Научная серия Культурное и историческое наследие: сохранение, презентация, оцифровка

Editors

Prof. PhD. Petko St. Petkov

Prof. PhD. Galina Bogdanova

Редактори/съставители

проф. д-р Петко Ст. Петков

проф. д-р Галина Богданова

Copy editors

Assist. prof. PhD. Nikolay Noev

Assist. prof. PhD. Kalina Sotirova-Valkova

PhD. Paskal Piperkov

Технически редактори

гл. ас. д-р Николай Ноев

ас. д-р Калина Сотирова-Вълкова

д-р Паскал Пиперков

© Editors, Authors of Papers, 2022

© Редколегия, Авторски колектив, 2022

Published by

Institute of Mathematics and Informatics

at the Bulgarian Academy of Sciences,

Sofia, Bulgaria

Издание на

Институт по математика и

информатика при Българска академия на

науките, София, България

<http://www.math.bas.bg/vt/kin/>

ISSN: 2367-8038